

L'ESPLENDOR DE FLANDES.

1.- Localització de Flandes.

Regió d'Europa, d'uns 8500 km², que compren les terres al llarg de l' extrem SW de la costa del mar del nord, des del pas de Calaix fins a la vora dreta del delta de la escaleta (Bravant i l'hainaut); limita al S. els turons de l'Artois, que la separen de la conca de Paris, constitueix l'extrem occidental de la plana del N. d' Europa. Correspon a una tercera part del departament francès del N., a les dues províncies belgues de Flandes i al sector continental de la Zelanda neerlandessa. Hom distingeix la Flandes marítima occidental i la Flandes interior o oriental. La primera es una plana molt baixa formada per una capa d'argiles d'origen marítim, dessecada per canals molt fèrtils; es la regió de polders. La Flandes oriental o interior formada, per materials sorrencs que al S. apareixen coberts d'una capa de llims no estan baixa, (de cinc a cinquanta m.) i manca de la horitzontalitat de la Flandes marítima. Es va aixecant suaument cap a Bravant i l'Hainaut, i ofereix un paisatge ondulat i mes variat, on els arbres ja fan acte de presència i cobreixen algunes extensions. Hi abunden els barrancs i els tossals.

2.- Importància de les ciutats de Bruges i Anvers durant els segles XV i XVI.

A la Baixa Edat Mitjana les ciutats de Flandes esdevenen centres comercials de gran importància. Els seus productes i la seua burgesia artesanal i mercantil és cada vegada més rica i més nombrosa. En aquest ambient es desenvolupa, el segle XV, una escola de pintura i escultura extraordinàriament nova, entre d'altres aspectes pel fet de no crear un art exclusivament religiós, ja que la burgesia n'est un client important.

Bruges

El segle XIV assenyalava l'apogeu polític i econòmic de Bruges. A partir de 1324 dirigí la revolta de la Flandes marítima contra les terratinents, ofegada a la batalla de Cassels (1328). Contribuí a l'increment econòmic el fet d'ésser etapa dels productes anglesos –amb intermitències– i de totes les mercaderies que passaven pel Zwin, i el fet d'haver esdevingut centre principal del tràfic de la Hansa. Fou un gran mercat internacional on predominava un intercanvi de productes valuosos; paral·lelament, progressà com a centre de transaccions financeres, i augmentar el nombre dels mercaders estranger que s'hi establiren. Comença la construcció de llotges i la creació de consolats estrangers, Entre els quals el de la corona d'Aragó molt important fundat en 1330 i reorganitzat en 1389.

Durant el segle XV s'esdevingué la decadència de Bruges però els progressos del capitalisme i la major difusió de la lletra de canvi donaren al seu mercat financer una importància mes gran que no el segle XIV.

Anvers

La ciutat adquirí relleu al final del segle XIV, que començat a monopolitzar el tràfic entre Anglaterra y Alemanya de l'oest. Anvers esdevingué rival de Bruges la qual anant desplaçant poc a poc.

En 1460 fou creada la primera borsa internacional de comerç. Les seues dues fires anuals eren lloc de cita del comerç de totes les nacions. Els teixits de llana anglesos hi eren comprats pels alemanys i respedits cap l'oest, el sud i centre d'Alemanya. També els portuguesos hi aportaven productes colonials a trets per la presència dels alemanys productors o venedors de cotonades i objectes de coure molt sol·licitats pel les poblacions africanes.

L'ús de mètodes bancaris mes moderns (Lletra de canvi) La convertiren en el primer centre financer d'Europa, freqüentat per comerciants i grans banquers. D'aquesta manera Anvers eclipsà definitivament a Bruges.

S'hi traslladaren progressivament tots els consolats estrangers, entre altres els dels mercaders de la corona catalano-aragonesa l'any 1527.

A final del segle XVI Anvers començat a declinar a causa del saqueig espanyol del 1576.

3.- L'escultura flamenca: trets característics.

Si comparem les estàtues de pedra que decoraven les façanes gòtiques fins el moment amb qualsevol conjunt escultòric de l'escola flamenca advertirem fins a que punt existís la voluntat de trencar amb el passat. Les estàtues de les façanes gòtiques fins i tot en els moments de màxim realisme es mostren solemnes i hieràtiques. El seu contingut simbòlic acaba sempre sobreposant-se al realisme de l'execució. Per contra escultor de la nova escola flamenca vol transmetre un nou concepte de l'escultura i nos presenta tant el cos del seus models com l'agilitat i naturalitat del moviments amb una realitat i naturalitat que dona a entendre l'existència d'un estudi molt profund de les característiques anatòmiques reals del cos humà. És raonable pensar que l'escultor utilitzaria algun model viu, potser un company del taller, que haguera posat en les actituds sol·licitades per poder aconseguir un realisme tan convincent en les anatomies i els moviments.

4.- Els retaules i la seua execució tècnica.

L'aparició dels retaules a les esglésies medievals és conseqüència de les normes litúrgiques que, des de el segle XI, establien que la persona encarregada d'oficiar la missa havia de celebrar l'eucaristia de cara a l'altar. D'esta manera s'acostumava a col·locar una imatge o un reliquiari i posteriorment un retaule (del llatí *retro tabulum*, darrere de l'altar). Estos retaules estaven decorats amb escenes de la vida de Crist o de la Verge, imatges dels màrtirs i dels sants, que provocaven l'admiració i estimulaven la imaginació dels fidels.

La complexa tècnica que s'utilitzava per a realitzar els retaules exigia la col·laboració d'un ebanista, que s'encarregava de construir la caixa de fusta, un escultor, que feia els grups de figures, i un pintor, que daurava i acoloria les talles i que, possiblement, era qui concebia les composicions

En les ciutats de Flandes es desenvolupa al segle XV una escola de pintura extraordinàriament nova que utilitza la fusta per a pintar i s'inicia una tradició pictòrica que convertirà a Flandes en un dels centres artístics fonamental d'Europa. Aquestes sobre fusta (únicament pintades sense cap talla) s'anomenen també retaules i les característiques més importants són:

- La tècnica de pintura a l'oli, que fa possible una varietat cromàtica més àmplia i uns colors més vius. A més, amb la pintura a l'oli es poden aconseguir efectes de transparència per superposició de colors.
- Els temes es tracten amb una minuciositat i un detallisme extraordinaris i amb una tècnica molt depurada. Comença el domini de la perspectiva lineal.
- Naturisme i interès per tots els aspectes de la realitat. Molta preocupació pel paisatge i pel tractament dels objectes. Es conserva un simbolisme molt accentuat en els objectes, els colors, etc..

5.- Una casa burgesa a finals de l'Edat Mitjana.

La vida domestica dels burgesos durant l'edat mitjana es limitava pràcticament a una mitja cambra a on es reveien les visites, es celebraven les festes i feien les transaccions econòmiques, alhora que utilitzaben com a menjador, i sovint com a dormitori. Esta multiplicitat de funcions dona lloc a gran diversitat de mobiliari.

L'habitació s'escalfava amb una gran xemeneia que es protegia amb un guardafoc. Els llits es col·locaven sobre una tarima com a símbol d'estatus social i s'envoltava amb unes cortines penjades en el doser. La cambra disposava de dos o tres armaris i caixes per a guardar la roba i els diversos objectes domèstics.

Moltes xemeneies també tenien befets on es llueïen el bens de més valor, com les vaixelles de vidre.

Les taules per a menjar eren de cavalls i es paraven amb tovalloles de fil amb un motiu geomètric al mig.

6.- L'exposició: – el què mostra– i – opinió personal –.

El nom de l'exposició es revelador en si mateix: L'Esplendor de Flandes. Ja nos indica que reflecteix la mostra, el art que es desenvolupa a Flandes en un període de temps que com a conseqüència de una situació de apogeu polític s'havia convertit en un gran mercat internacional i primer centre financer de l'Europa occidental.

A redós de la prosperitat mercantil i financera naixeren unes classes urbanes: patricis, mercaders, artesans..., que disposaven de un gran poder adquisitiu i que mostraven un clar interès e inclinació en totes les manifestacions artístiques: pintura, escultura, arquitectura...

Aquesta situació va generar una demanda mol important de obres d'art i de productes valuosos i de luxe que varen tindre un mercat en aquests classes que mostraven ja una mentalitat oberta i diferenciada que manifesta pel fet de no crear un art exclusivament religiós i una exaltació de la naturalesa com a model a reproduir. L'exposició ofereix també una fidel imatge de com devia ser la vida quotidiana dels Països Baixos a finals de l'Edat Mitjana.

Veritablement e trobat mol interessant l'exposició i considero que a valgut la pena aprofitar que la mostra s'exposava en València, ja que a mes de gaudir de les obres exposades que va aportar aquest període, ens apropen als Països Baixos tan vinculats per lligams històrics al nostre país.

LA PINTURA GOTICA VENCIANA

1.- El que he pogut vore.

El dia que vaig anar al museu estava tancada la sala del primitius gòtics valencians per reforma, per això me tingut que informar fen visites a la biblioteca Nicolau Primitiu de Fons Valencians per tindre una idea del contingut pictòric de la sala.

2.- Identificació dels trets característics de la pintura gòtica

Com a la resta d'Europa la situació social i econòmica a la Corona d'Aragó canvia i les ciutats es desenvolupen, l'activitat comercial i artesana pren un auge important i les mercaders i menestrals guanyen poder en detriment de la noblesa. Des del punt polític, prenen cos les primeres institucions representatives: Corts, generalitat, municipis. Culturalment arriba el domini de la llengua popular: el valència s'imposa com a llengua culta al llatí i al provençal; els centres de cultura ja no són els grans monestirs rurals i feudals, sinó les comunitats urbanes de franciscans i dominicans, punt de partida del les primeres Universitats.

El gòtic d'estil flamenc va ser introduït pel valència Lluís Dalmau i València va convertir-se en el punt mes primerenc de la península en la seua recepció, assimilació i difusió practica. No obstant l'influencia flamenca va rebre una oposició molt forta per part dels obradors tradicionals que encara operaven dins des esquemes del gòtic tradicional i per això la via encetada per Lluís Dalmau mai no va triomfar en la mateixa mesura que va succeir a Flandes e Itàlia.

En general en les obres d'aquest període s'adverteixen les característiques de la pintura gòtica internacional en la moltes tallers valencians havien destacat notablement. Molts d'aquest pintors havien observat la realitat acuradament abans de pintar, però sempre acabaven sotmetent allò observat a uns convencionals codis d'estil. Dalmau, per contra, intenta per primera vegada en la pintura valenciana retratar la realitat com si s'utilitzara una camera fotogràfica.

3.- Comentari d'un quadre.

3ª.- Identificació.

- **Autor:** Joan de Joanes. Va nèixer a València cap a 1510 i pràcticament des de que té us de raó va treballar al costat del seu pare, el pintor Vicent Masip.
- **Títol:** Verge de l'esposori místic del venerable Agnesi.
- **Tema:** Al·ludeix a la reunió mística de la Mare de Déu amb diferents personatges sagrats. El personatge que dona nom a la taula és l'humanista Mossèn Bautista Anyes, que estava fermament convençut de ser descendent de Santa Agnès, qui segons la tradició se li havia aparegut per lliurar-li un anell nupcial.
- **Tècnica emprada:** Taula pintada a l'oli (barreges de tremp i oli ,vernissos)
- **Lloc pel qual es va pintar i data:** Cap l'any 1560 es va pintar per una capella de la Seu de València (Probablement la capella de Sant Francesc de Borja).
- **Lloc on es troba actualment i mesures:** La taula de 89,5 x 178,5 cm. pertany al fons de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles i actualment es troba exposada al Museu de Belles Arts de València.

4ª.- Anàlisi formal.

- **Composició:** En aquesta taula s'ofereix un tipus de composició tancada enormement clàssic. Existeix una equilibrada compensació de volums dintre d'una estructura horitzontal i amb disposició piramidal dels grups dels personatges. Joanes situa a la zona esquerra de la taula a Mossèn Bautista Anyes, agenollat al costat de Santa Agnès, a qui col·loca l'anell d'esposada. A partir d'aquest motiu inicial, Joanes desenvolupa una composició frontal centrada per la figura de la Mare de Déu amb el Nen, i envoltada per Sant Joan Baptista i Sant Joan Evangelista, i les Sants Innocents, a qui es reconeix pels seus cossets acoltellats. L'escena esta equilibrada per un altre esposori, el de Sant Teòfil i Santa Dorotea.
- **Elements:** Dins d'una disposició estàtica dels personatges, les sinuoses i alternades gradacions blavoses confereixen una savia profunditat a l'escena representada, subratllada precisament per les impactants taques vermelles de les tres figures femenines en primer terme. S'aconsegueix així un excel·lent diàleg cromàtic que en cap moment no minimitza la expressió mística de la composició.
- **Recursos:** El conjunt destaca sobre un fons de paisatge desenvolupat amb una sensibilitat de miniaturista inspirat en els
- paisatges leonardescos, de pujols, planures i majestuosos records arquitectònics del món clàssic, i va afegir-hi encantadors detalls de tradició medieval, com ara el diminut Sant Jordi, tot submergit en una suau llum que transfigura l'escena.

5ª.-ANÀLISIS TEMÀTIC.

La composició al·ludeix a la reunió mística de la Mare de Déu amb diferents personatges sagrats que logra l'exacta representació d'un mon d'espiritualitat acord amb l'època. Joanes crea un estil d'obres piadoses que representa visualment les inquietuds religioses dels fidels i per això l'església demanaven reiteradament la repetició dels mateixos models.

El retaule reflecteix la delicadesa i serenitat que permetre la reflexió profunda sobre la divinitat. Sintetitzen sembla estar al servei de la devoció cristiana. Es desmarca de qualsevol possibilitat de realisme social, perquè la demanda i el gust de l'època, així com la pròpia sensibilitat de Joanet, s'enfilen vers el servei de a la fe

cristiana. Com a personatge del seu temps, esta influït de tot allò que l'envolta i encara que els seu principal client sigui el clergat, de debò sembla que Joanet es delegava per representar en la màxima cura possible les coses de deu. Reflexa una concepció renaixentista de la divinitat. I per suposat els esdeveniments que tingueren lloc en el període de la seva vida tingueren que influir en ell com tot hom es producte del espai en que es desenvolupa i el temps que et toca viure. El de ell, es, un període de campí. Un seguit de transformacions anuncien el fi de la edat mitjana la aparició d'una nova era, el naixement del mon modern. Per a esposar en mes claredat lo esmentat avanç citaré alguns del trets característics del pas de l'Edat Mitjana a la modernitat:

- El ressorgiment del comerç i la vida urbana.
- L'aparició de la burgesia com a classe social ascendent.
- L'aparició de poders monàrquic forts, davant de la disgregació del feudalisme.
- Els grans descobriments geogràfics afavorint una visió unitària del mon.
- la difusió de la filosofia clàssica
- Una llibertat de pensament major que poc a poc va allunyant-se del dogmatisme medieval.
- El desenvolupament de la universitat i, sobre tot l' aparició de la impremta afavoreixen la difusió de les noves idees.

6.- OPINIO PERSONAL DEL RETAULE.

En primer lloc vull exposar que escollit aquest quadre per que es el que mas me va impressionar. Fonamentalment en va cridar l'atenció la serenitat que inspira aquesta obra que reflecteix un mon d'espiritualitat i una sensibilitat davant de la qual els seus contemporanis degueren quedar gratament sorpresos.

El fet de veure aquest quadre em fa fer-me la següent reflexió: que Joan va saber mitjançant la pintura expressar uns nous sentiments religiosos ja que la visió del retaule es molt probable que despertarà en les fidels la exacta representació de les segues inquietuds religioses.

Realment es una típica obra renaixentista que representa la connexió entre la pintura del renaixement italià i la valenciana.

Aquest treball ha segut mol útil per investigar i dependre com se fa un comentari de un quadre que cal no quedar-se en lo superficial i e descobert que dona molta mes informació que el que sembla al primer cop d'ull.

Realment encara que ma resultat una mica dificultós ha valgut la pena.